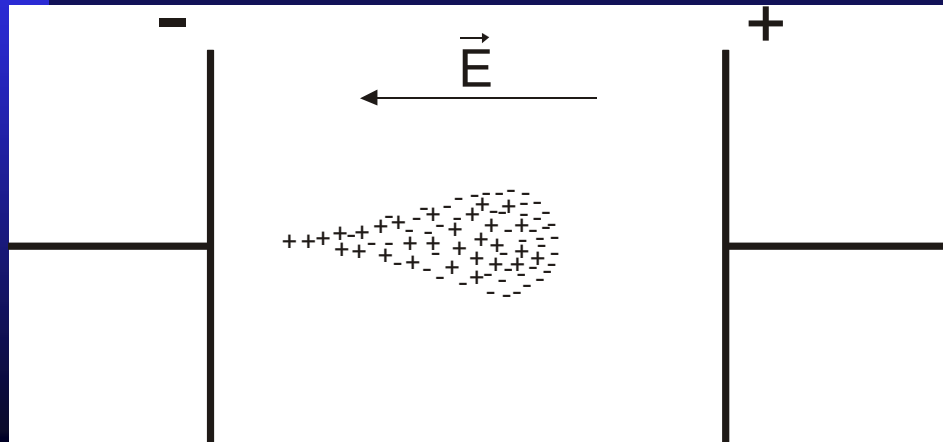

Prvý Townsendov koeficient

prvá teória popisujúca pomery
v plynnom el. výboji –
Townsendova teória lavín

- nech e opúšťajú katódu v
dôsledku fotoemisie

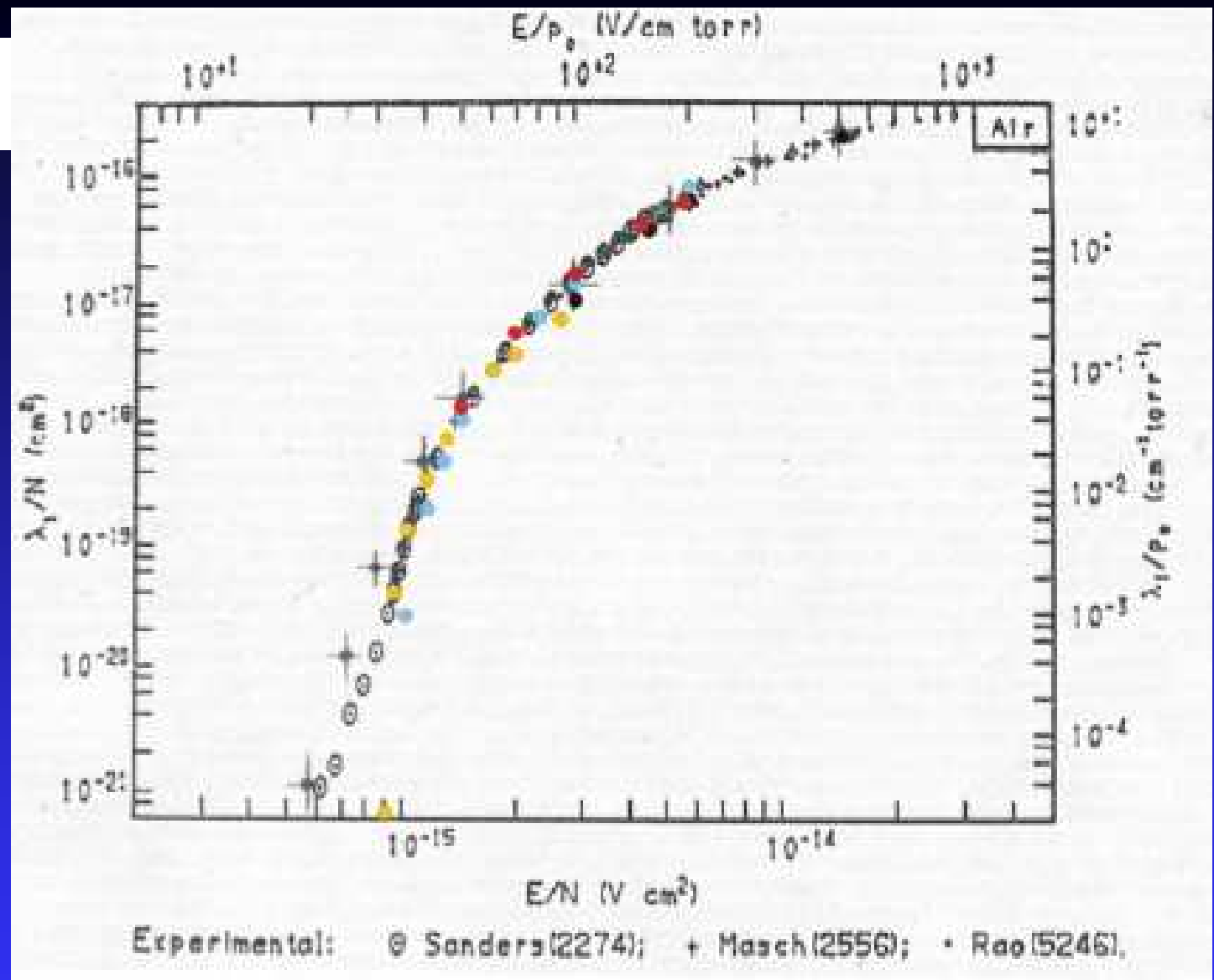
n_0 počet e , ktoré opúšťajú jednotku plochy katódy za 1 s

j_0 prúdová hustota na povrchu katódy

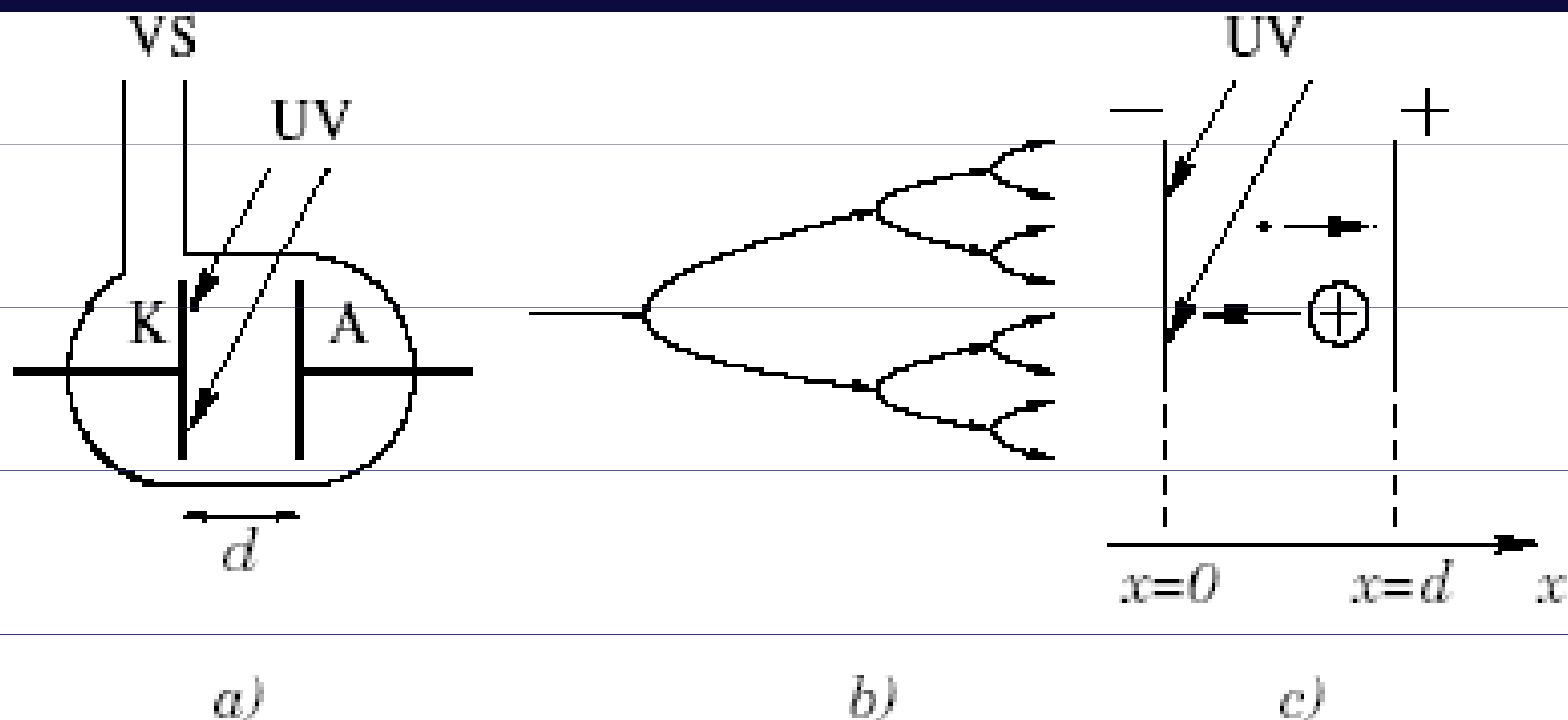
každý e pri svojom pohybe k anóde ionizuje neutrálnu časticu plynu,
vznikne ďalší e , ktorý je tiež urýchľovaný el. poľom, tieto e tiež nárazom
ionizujú, vznikne lavína

Prvý Townsendov koeficient α je počet ionizačných zrážok, ktoré elektrón
vykoná na jednotkovej dráhe (1 cm) pri pohybe v smere elektrického poľa.

$$\alpha/p \approx Ae^{-Bp/E}$$

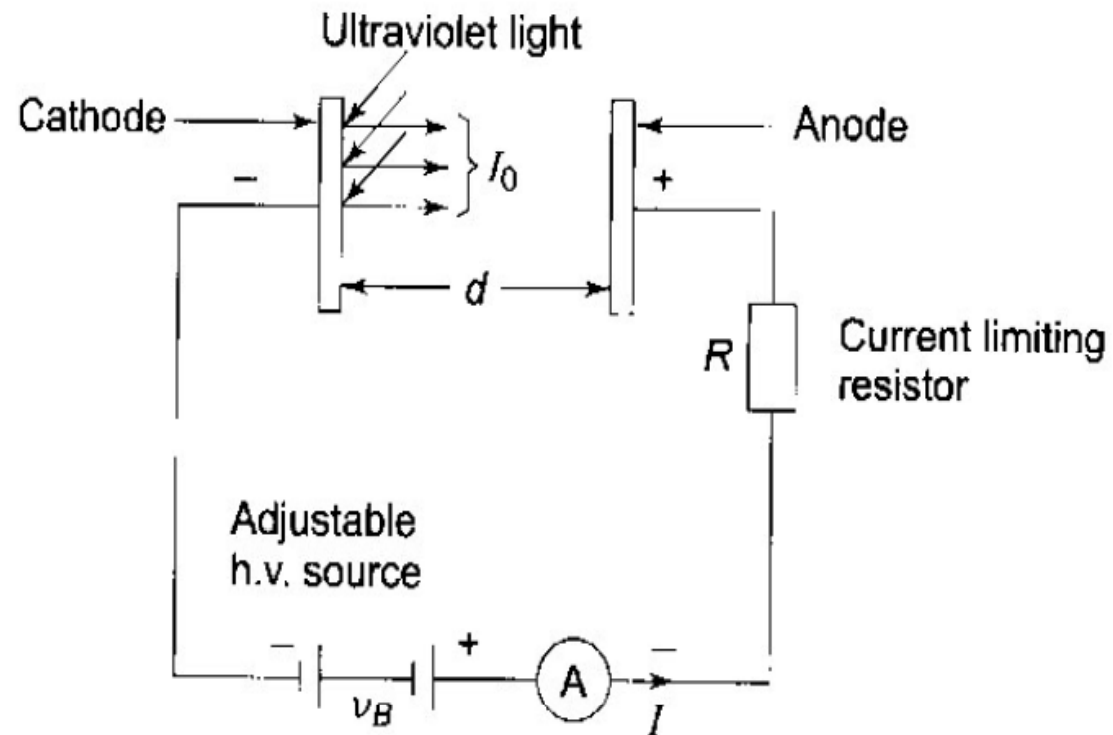

- Ako jednotka pre E/n sa vo fyzike el. výbojov používa i **1 Td (Townsend) = $10^{-17} \text{ V.cm}^{-2}$**

Obr. 5.2: Zapalovanie výboja: a) výbojka na meranie zapalovacieho napätia: K - katód, A - anóda, UV - ultrafialové žiarenie zabezpečujúce emisiu primárnych elektrónov, VS - napojenie na vákuový systém; b) elektrónová lavína; c) označenie polohy elektród

Experimentálne usporiadanie pre štúdium Townsendovho výboja

na dráhe dx jeden e uskutoční αdx ionizácií

prírastok dn , ktorý zapríčini n elektrónov vo vrstve dx potom je

$$dn = n \alpha dx$$

riešenie:

$$\ln n = \alpha x + \text{konšt.}$$

pretože pre $x = 0$ je $n = n_0$, bude po odlogaritmovaní :

$$n = n_0 e^{\alpha x}$$

prúdová hustota je analogicky ($j = q \cdot v \cdot n$)

$$j = j_0 e^{\alpha x}$$

Ak vzdialenosť medzi elektródami bude rovná d , potom celkový počet elektrónov, ktorý dopadne na anódu bude :

$$n_0 e^{\alpha d}$$

v tomto počte sú zahrnuté aj pôvodné e z katódy, teda počet elektrónov NOV vzniknutých ionizáciou medzi K a A je

$$n_0 e^{\alpha d} - n_0$$

to je súčasne rovné počtu kladných iónov, ktoré vznikli vo výbojovom priestore (zanedbávame priestorovú ionizáciu nárazom kladných iónov, t.j. druhý Townsendov koeficient $\beta = 0$)

Tretí Townsendov koeficient γ – ak dopadne na katódu kladný ión, vyrazí z nej γ nových elektrónov, teda ak na katódu dopadne

$n_0(e^{\alpha d} - 1)$ kladných iónov, vyrazí z nej $\gamma n_0(e^{\alpha d} - 1)$ nových elektrónov

Potom bude teda z katódy vystupovať viac elektrónov, nielen n_0 , označme ich počet na katóde v ustálenom stave n_1 , čo bude celkove

$$n_1 = n_0 + \gamma n_1 (e^{\alpha d} - 1)$$

na anódu dopadne n_a elektónov : $n_a = n_1 e^{\alpha d}$

Potom možno ukázať, že

$$n_1 = n_0 / (1 - \gamma(e^{\alpha d} - 1))$$

a pre $n_a = n_1 e^{\alpha d}$

analogicky bude prúdová hustota (na anóde),

$$j = j_0 e^{\alpha d} / (1 - \gamma(e^{\alpha d} - 1))$$

teda prúd **nesamostatného** lavínového výboja

Podmienka samostatného výboja

pri ustálenom výboji musí platiť : $n_0 = 0$

(netreba dodávať do výboja e)

Ale ! Počet elektrónov n_a , dopadajúcich na anódu sa nerovná nule, teda menovateľ rovnice pre j musí byť blízky nule.

teda

$$\gamma(e^{\alpha x} - 1) \geq 1$$

Podmienka pre udržanie lavínového samostatného výboja!

Sekundárna emisia elektrónov

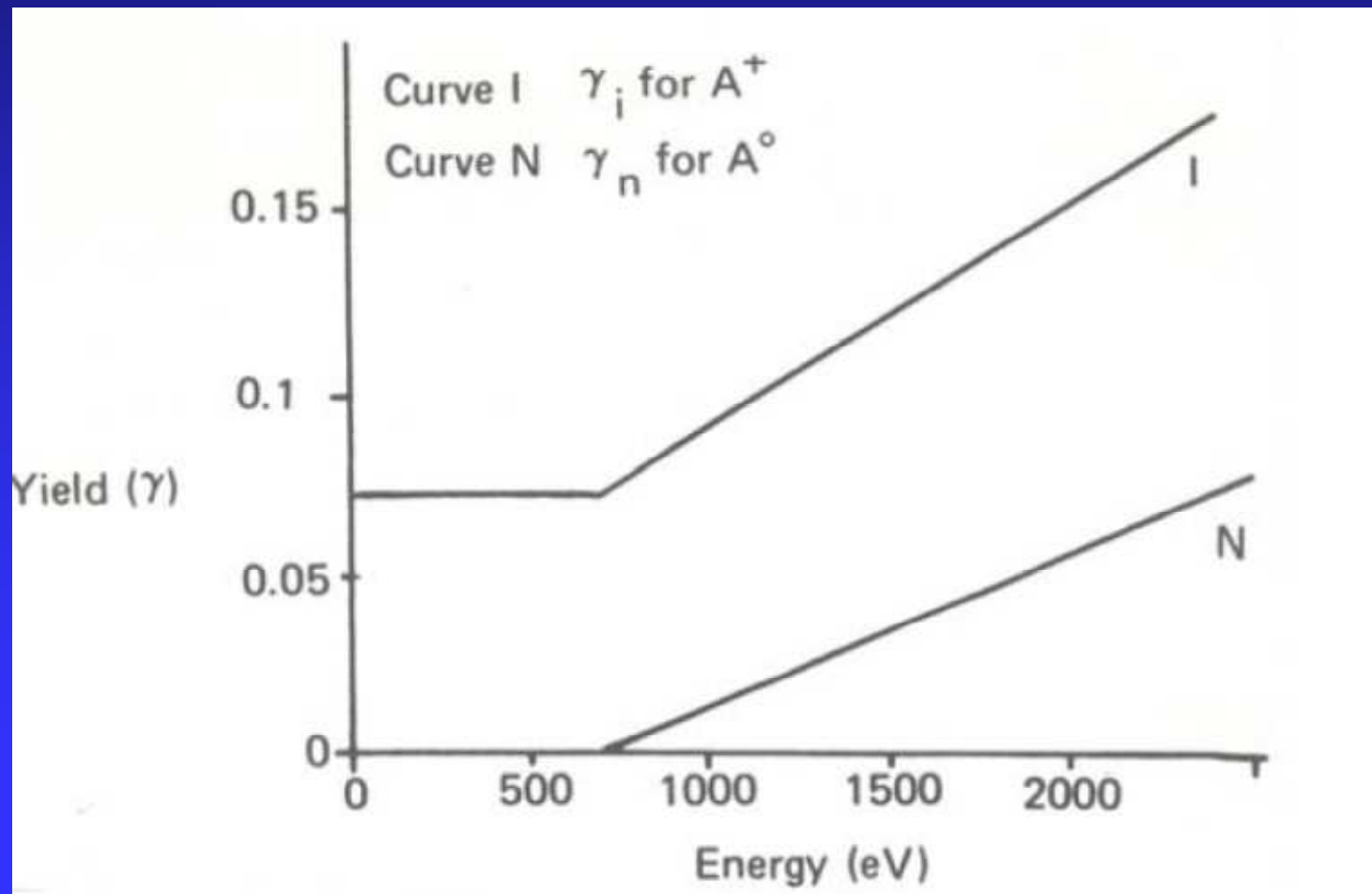
Townsendov koef. **sekundárnej** emisie β

- Emisia elektrónov z katódy je kritická pre udržanie samostatného výboja
  - ◆ Dva rôzne mechanizmy:
    - ◆ **Sekundárna emisia** pri dopade jednej častice vytvorenej vo výboji
      - Kladné ióny (energia ionizácie $> 2E_w$)
      - Fotóny
      - Neutrálne excitované častice (metastability)
    - ◆ Kolektívna emisia a to hlavne:
      - Termická emisia
      - Emisia silným el. poľom, autoemisia, studená emisia (tunelový efekt)

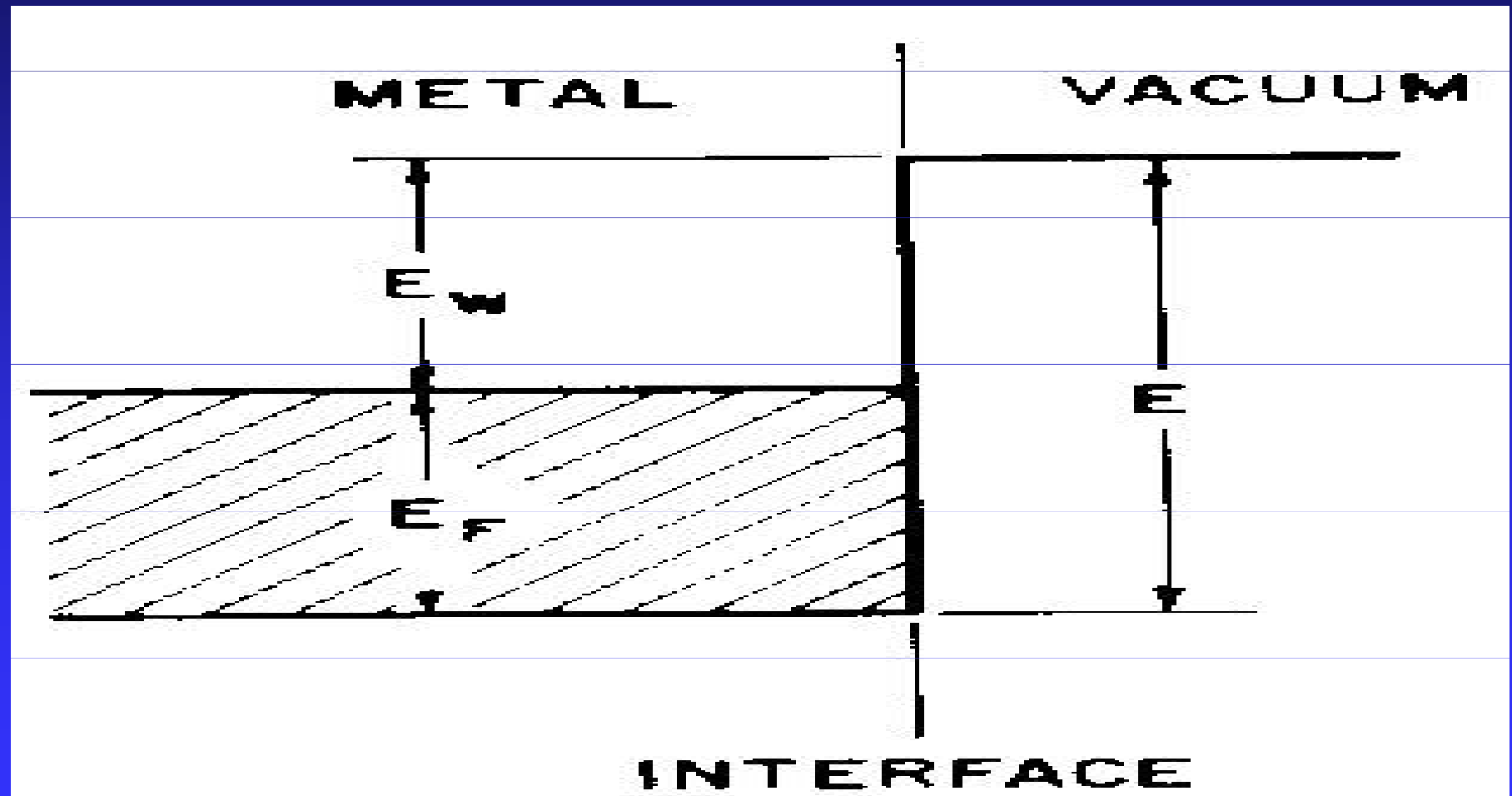
SE pri dopade kladných iónov

D. B. Medved, P. Mahadevan and J. K. Layton, *Phys. Rev.* **129**, 2086 (1963).

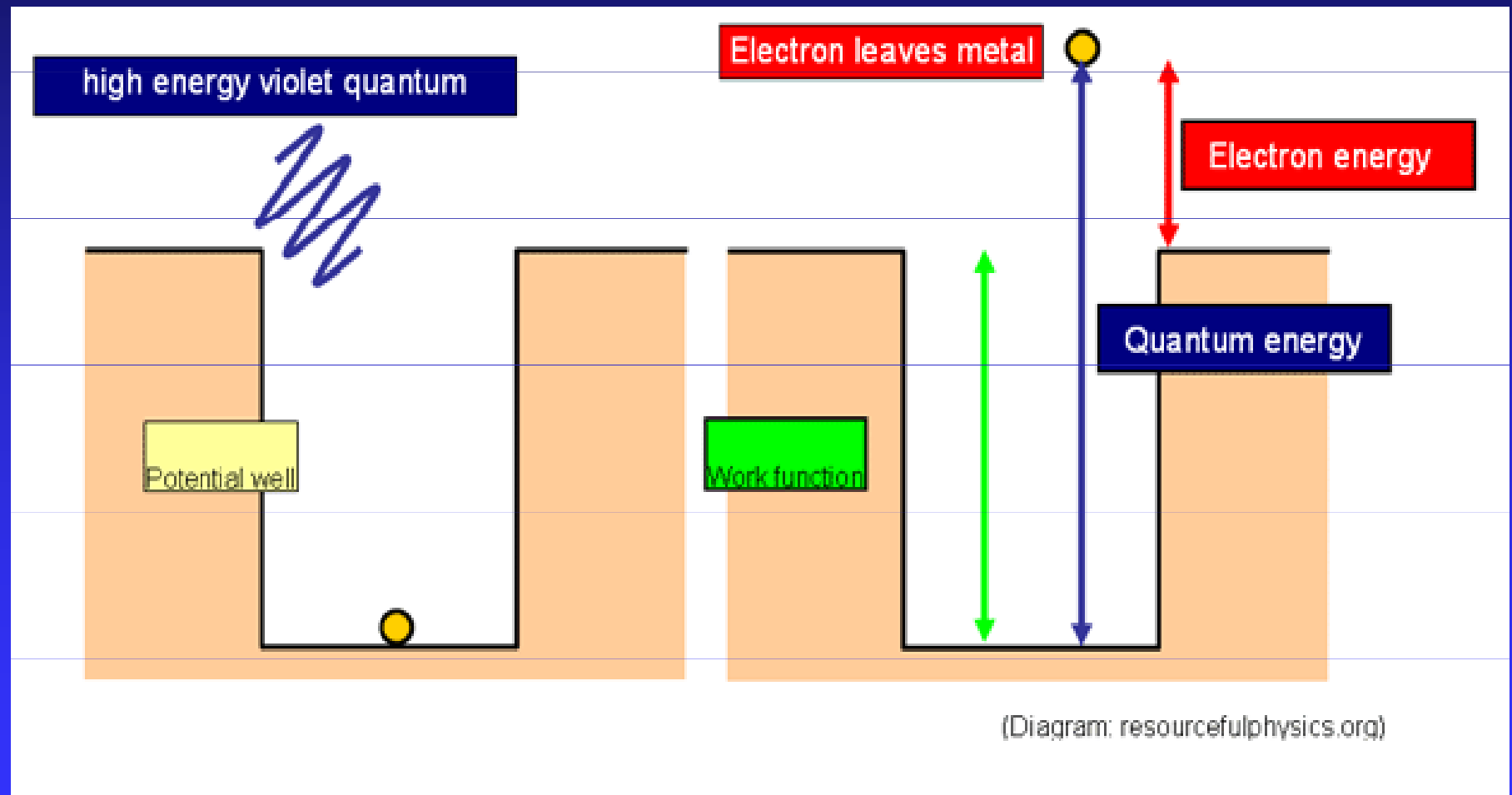
Figure 1.3: Secondary electron emission coefficient as a function of energy for argon ion and atom bombardment of molybdenum [66].

Výstupná práca E_w

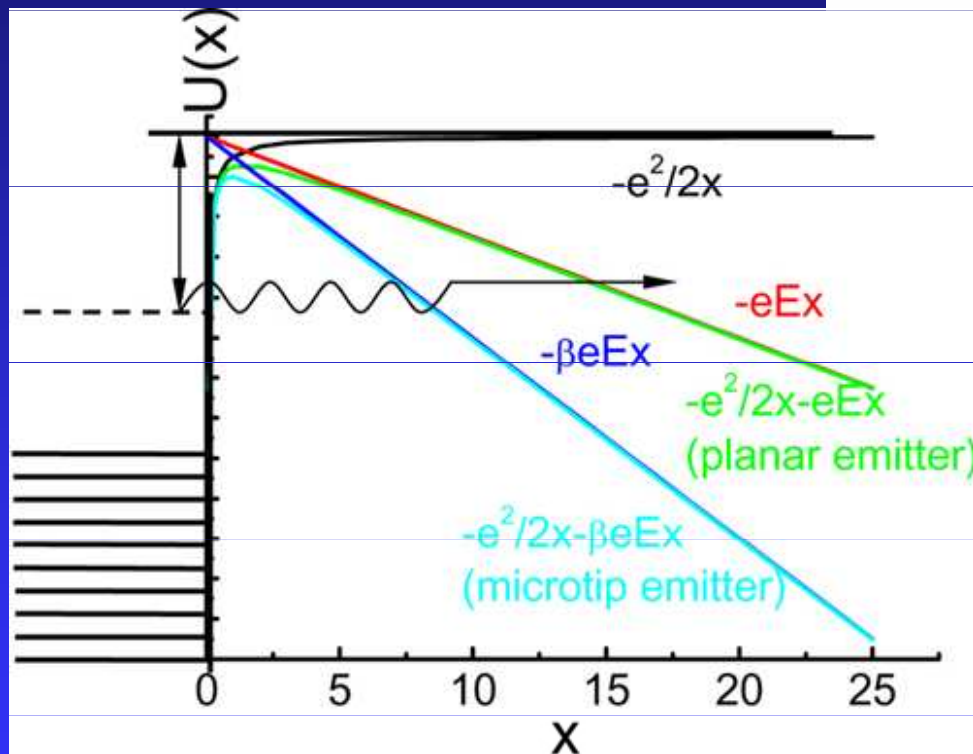
Fotoemisia:

Autoemisija – tunelový jav:

Fowlerova Nordheimova rovnica:

$$J = A \frac{(\beta E)^2}{\phi} \exp\left(-\frac{\beta \phi^{3/2}}{\beta E}\right)$$

Paschenov zákon – Paschenova krivka

- Napätie pri ktorom sa zapáli samostatný el. výboj v danom plyne závisí len na pomere medzielektródovej vzdialenosti d a voľnej dráhy λ_i , ktorú potrebuje elektrón na ionizáciu molekuly nárazom, čiže d/λ_i . Keďže v danom plyne je λ_i nepriamo úmerná tlaku plynu p ((hustote N) je zápalné napätie samostatného výboja funkciou $p \cdot d$ ($N \cdot d$)).
- Ani príliš veľké, ani príliš malé $p \cdot d$ nie sú vhodné pre účinnú ionizáciu, t.j, spôsobujú zvýšenie zápalného napätia. Preto pre daný plyn existuje optimálne $(p \cdot d)_{\min}$, kde je zápalné napätie minimálne:

Zápalné napätie

Koeficienty α a γ závisia od napätia medzi elektródami

zápalné napätie U_z

$$U_z = \frac{A \cdot pd}{\ln \left[\frac{B \cdot pd}{\ln \left(1 + \frac{1}{\gamma} \right)} \right]} = f(pd)$$

zápalné napätie je funkciou súčinu tlaku plynu a vzdialenosti elektród!

Paschenov zákon

Vzťah pre **Paschenovu krivku** možno odvodiť kombináciou poloempirického vzťahu pre 1. Townsendov koeficient

$$\alpha/p \approx Ae^{-Bp/E}$$

s podmienkou pre vznik samostatného výboja

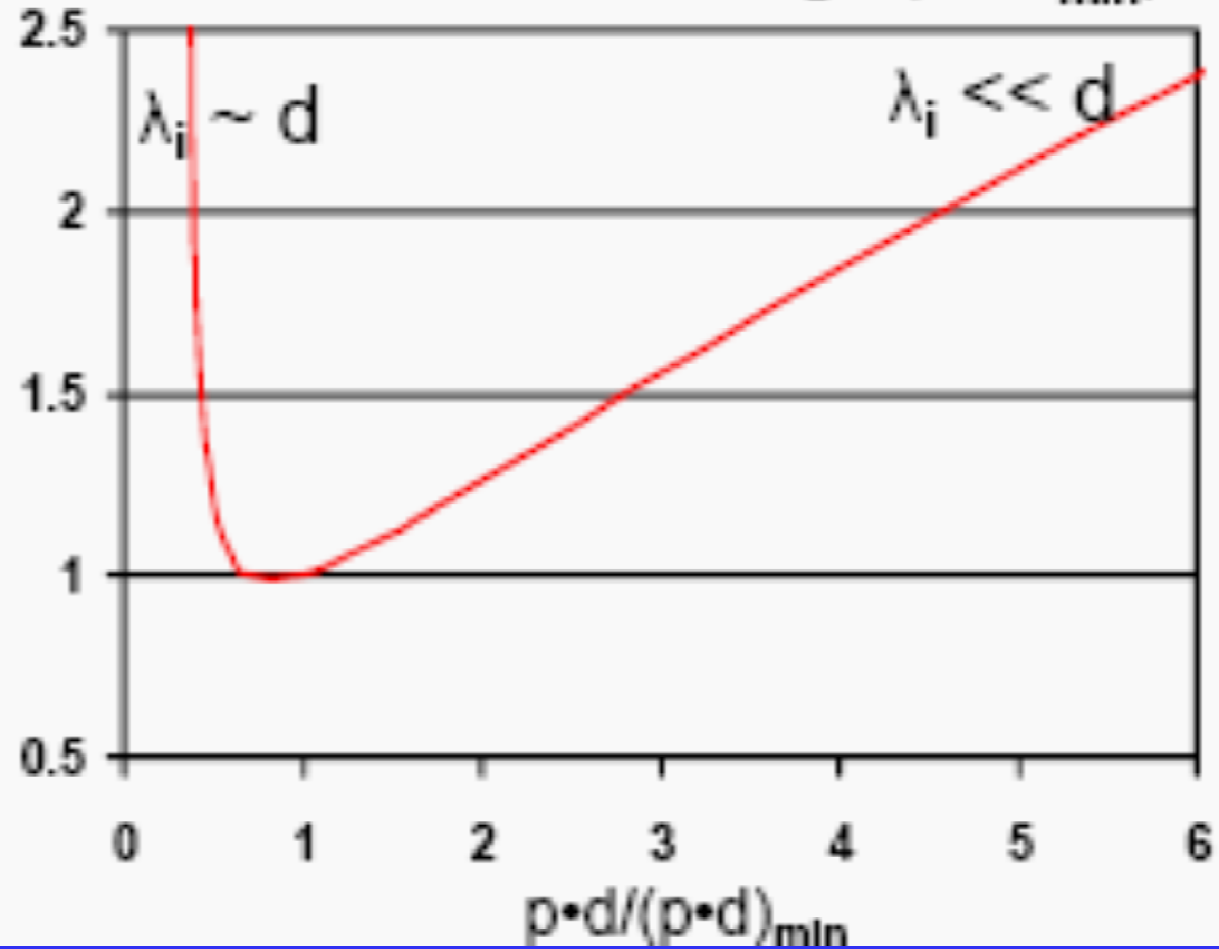
$$\gamma(e^{\alpha x} - 1) = 1$$

Pričom zápalné napätie

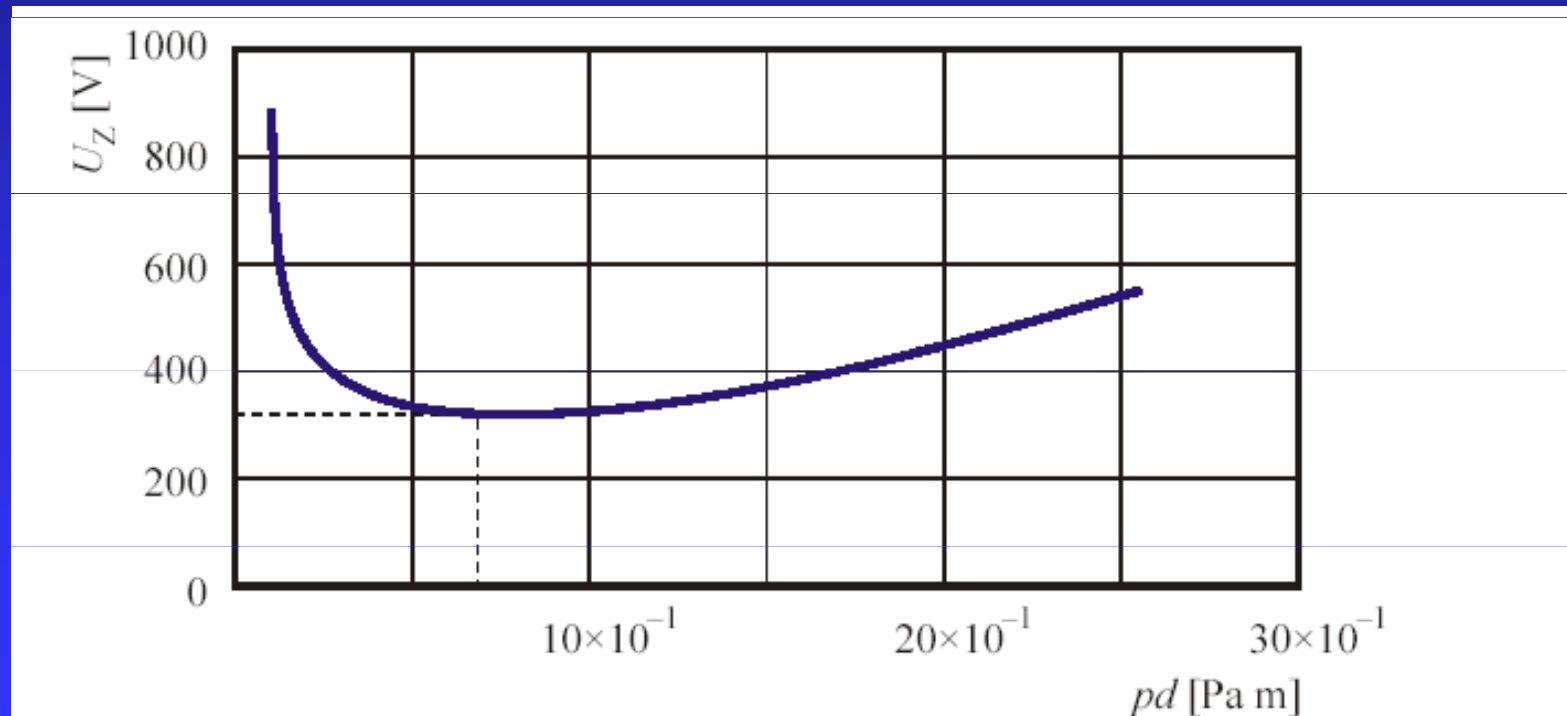
$$U_z = E \cdot x$$

The Breakdown Voltage ($V/V_{\min}$)

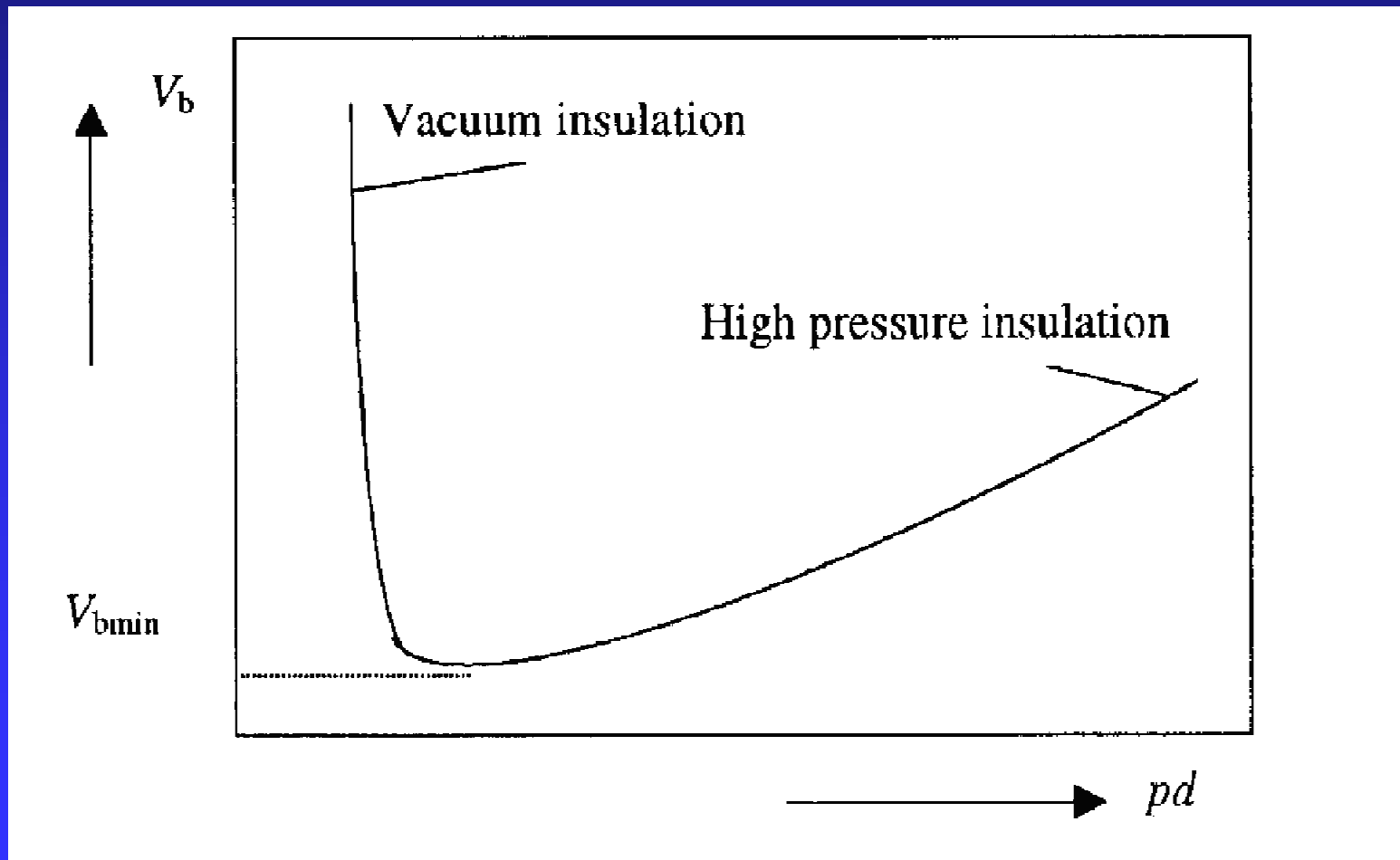
Paschenova krivka je experimentálne určená závislosť zápalného napätia U_z na tlaku plynu p a vzdialenosti elektród d . Pri atmosférickom tlaku a vzdialenosti $d = 1\text{ mm}$ je prierazné napätie vo vzduchu asi 1 kV. Najmenší prierazné napätie 300 V odpovedá tlaku 1 torru a vzdálenosti elektrod 1 cm. Paschenova křivka pro vzduch je znázorněna na obrázku

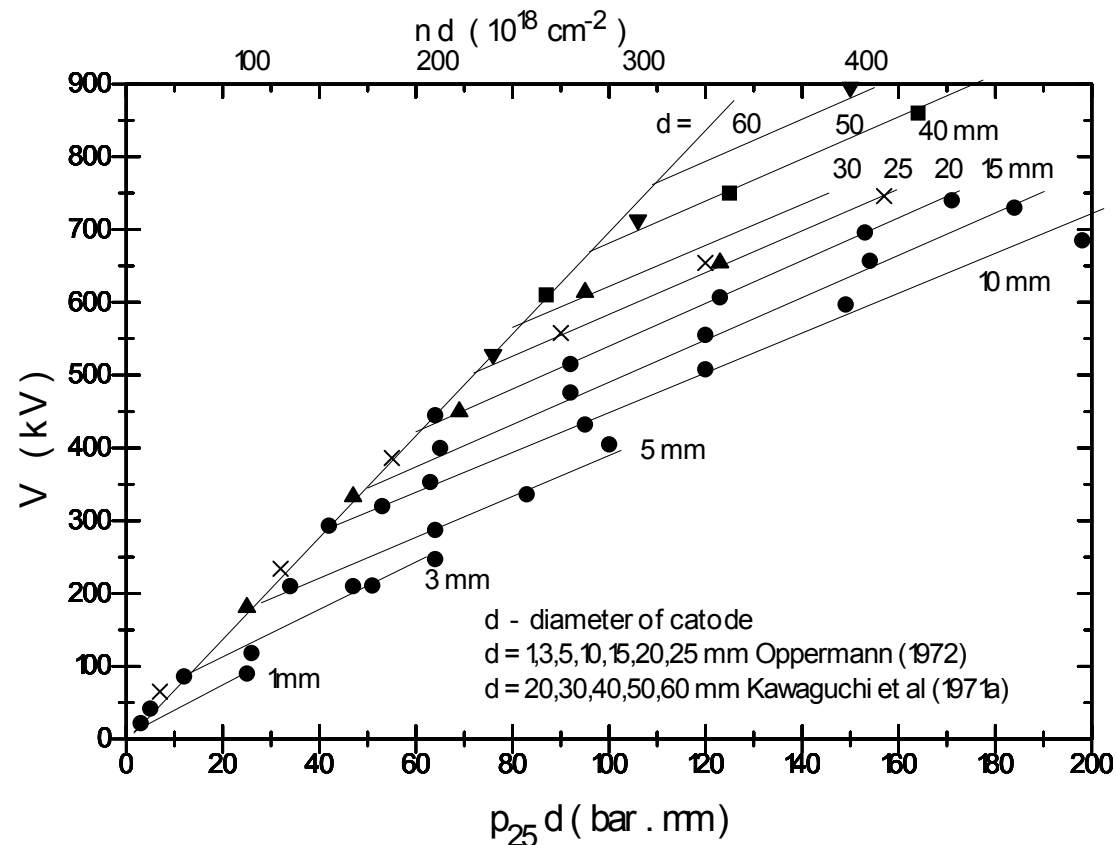

Na izoláciu VN môžeme použiť, alebo vakuum, alebo vysoký tlak plynu. V oboch prípadoch však narazíme na limit intenzity el. poľa asi 10^5V/cm .

Prečo?

Autoemisija nezávisí od E/N ale E.
pri poliach nad 10^5 V/cm spôsobí odchýlku od
Paschenovej krivky a neplatnosť Paschenovho
zákona:

Malterova emisija

OPTOELECTRONICS AND ADVANCED MATERIALS – RAPID
COMMUNICATIONS Vol. 6, No. 3-4, March - April 2012, p. 416 - 421

Investigation of field electron emission from ITO/glass interfaces

JADWIGA OLESIK

- „In 1936 Louis Malter studied the phenomenon of secondary emission from poorly conducting oxides and discovered some anomalies [1–3]. The anomalous secondary emission was caused by charging of the emitter surface and production of an internal electric field in investigated samples. **Uncontrolled behavior of this emission made impossible practical application of its properties like e.g. some high values of the secondary emission coefficient.** If it was possible to produce a given value internal field in a sample, then the secondary emission would be controllable. In this work such an attempt has been taken.“

Vplyv magnetického poľa:

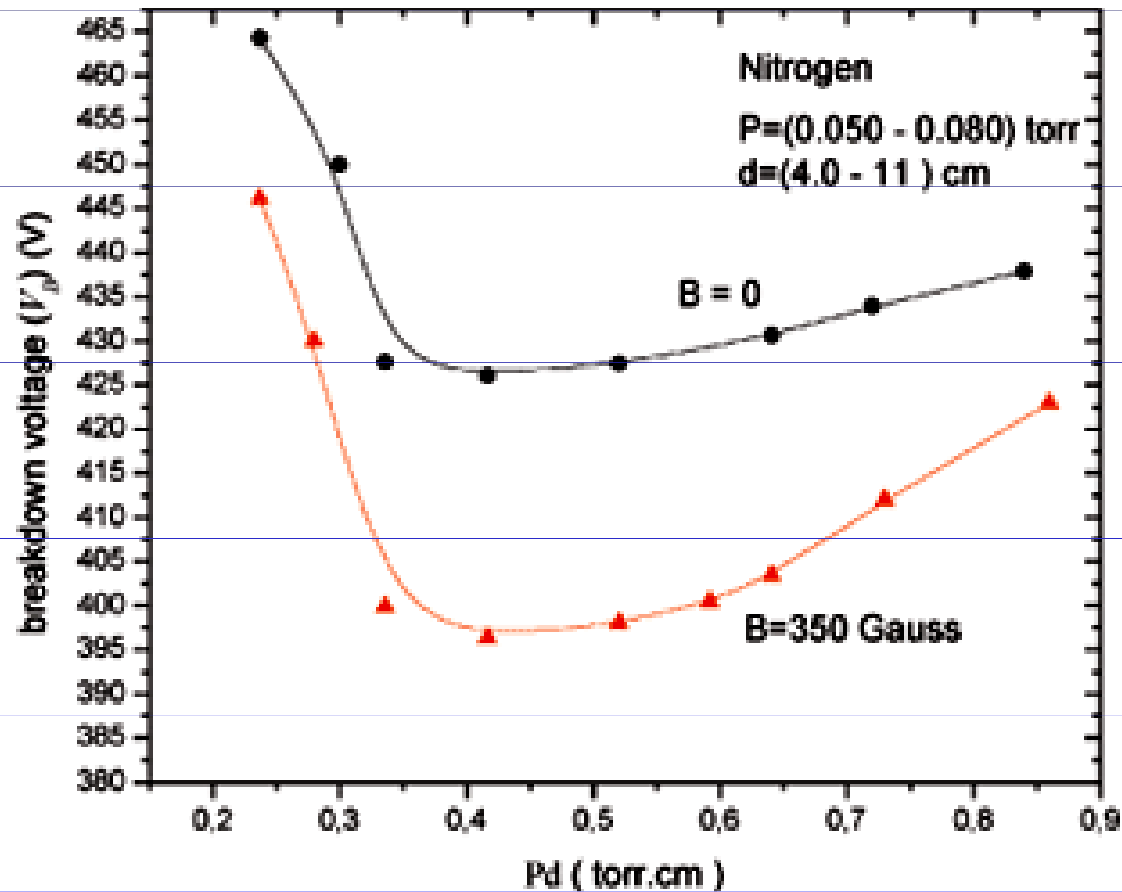
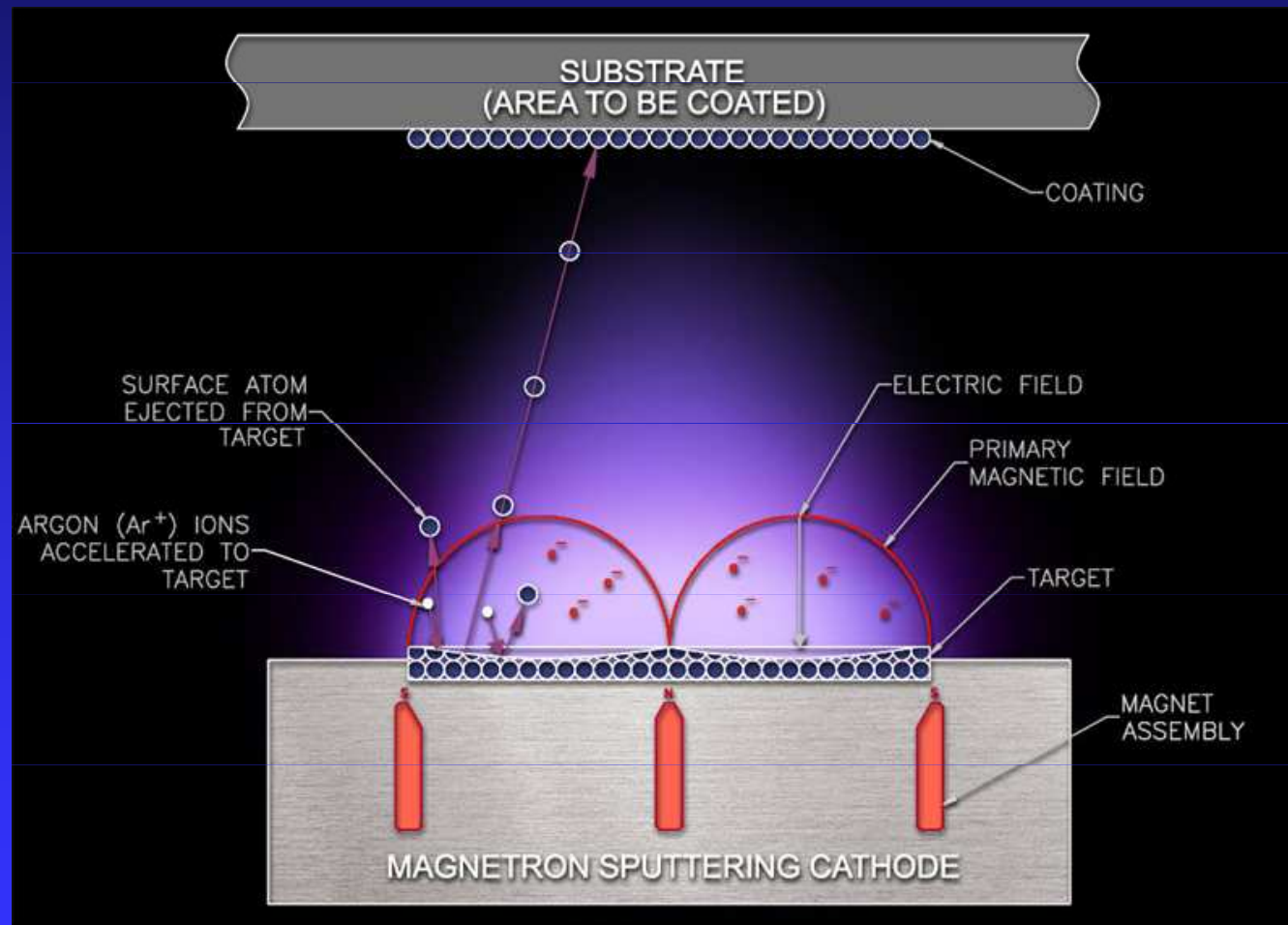

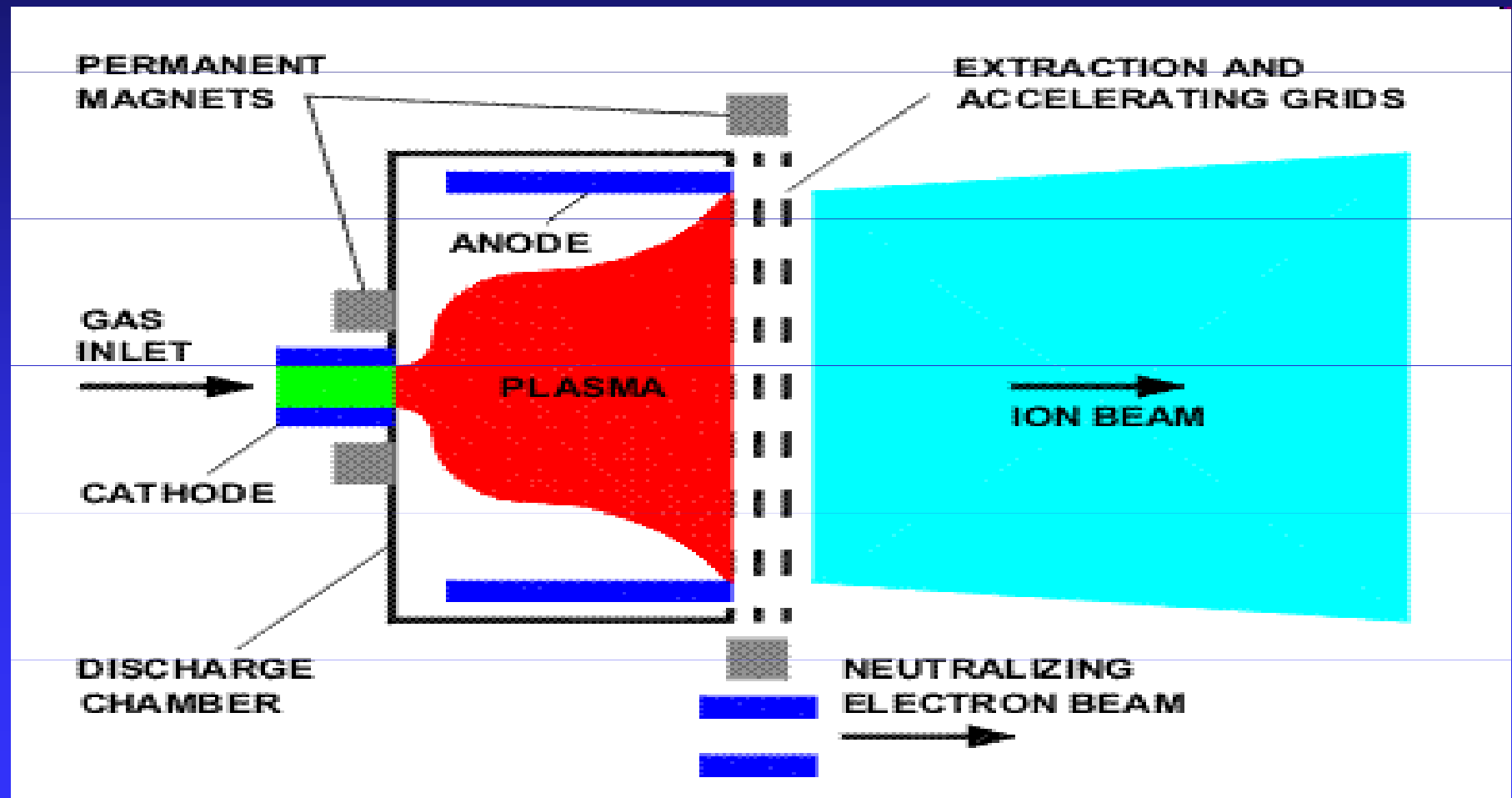
Figure 3. Breakdown voltage (V_B) for nitrogen as a function of Pd (Paschen curves) for two values of magnetic field.

Magnetronové naprašovanie:

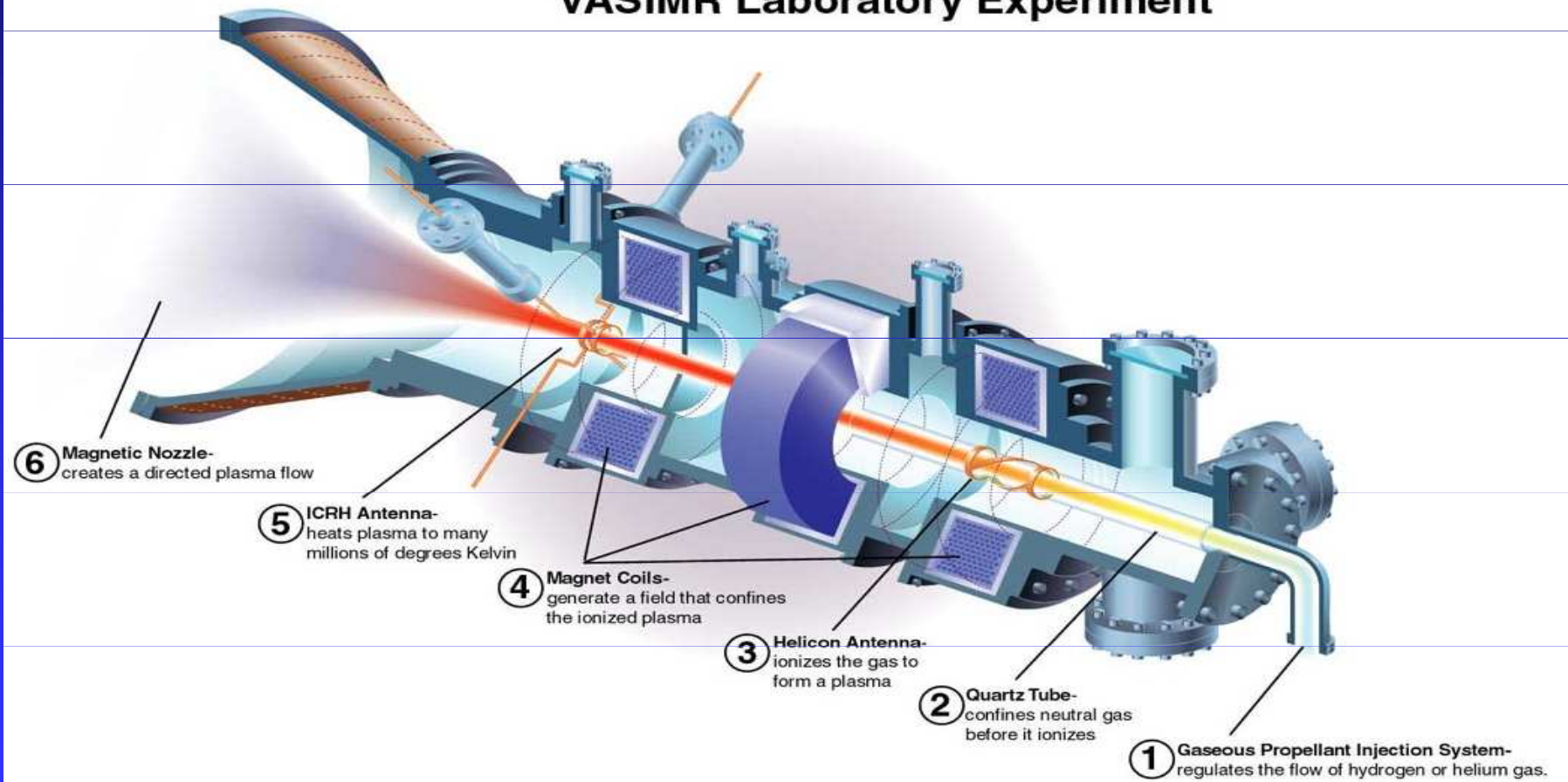

Iónový reaktívny motor:

Iónový reaktívny motor:

VASIMR Laboratory Experiment

Penningov zdroj iónov

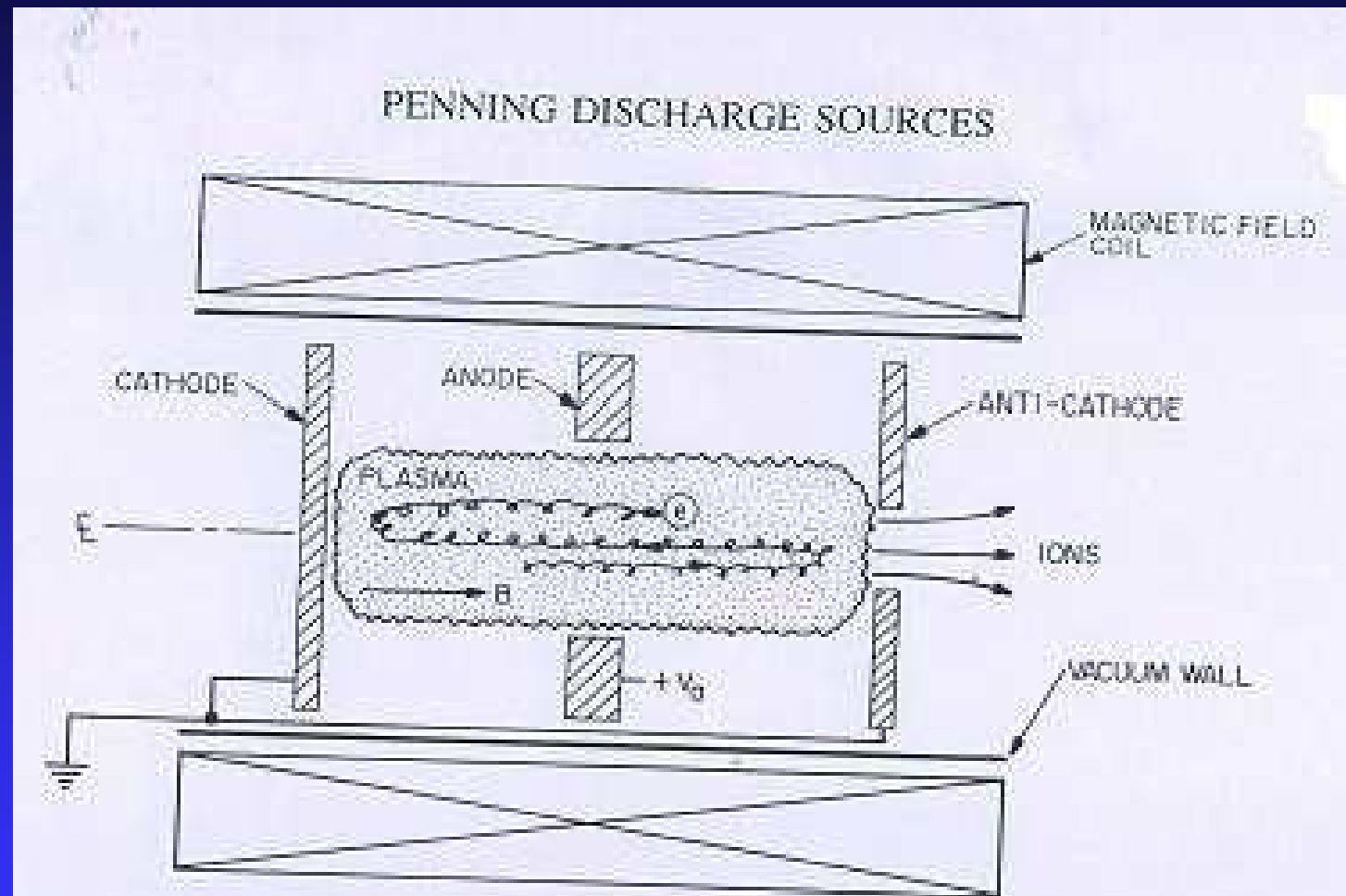

Figure 6.11 The Penning ion source, with a cylindrical anode ring at the center and two cathodes at either end. A small hole on the axis of one cathode allows a beam of ions to escape.